

30 LAT EUROREGIONU POMERANIA 1995–2025

Interreg

Mecklenburg-Vorpommern / Brandenburg / Polska

Kofinanziert von der
Europäischen Union
Dofinansowany przez
Unię Europejską

30 LAT
EUROREGIONU POMERANIA
1995–2025

REDAKCJA:

Paweł Bartnik

Martin Hanf

Iwona Kowalczyk

OPRACOWANIE GRAFICZNE I SKŁAD:

Kadruk

ISBN: 978-83-68301-27-4

Wydanie I

Szczecin 2025

DRUK:

Drukarnia Kadruk w Szczecinie

WYDAWCA:

Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pomerania, ul. Podgórna 62/U1, 70-205 Szczecin

www.pomerania.org.pl

Wydawnictwo Kadruk

kadruk.pl

Interreg

Mecklenburg-Vorpommern / Brandenburg / Polska

Kofinanziert von der
Europäischen Union
Dofinansowany przez
Unię Europejską

Publikacja dofinansowana jest ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego Programu Współpracy Interreg VIA Meklemburgia-Pomorze Przednie/Brandenburgia/Polska 2021-2027 w ramach realizacji projektu pn. Sieć Informacyjno-Doradcza.

■ Podpisanie umowy FMP Interreg VI A Szczecin 2024, Od lewej: Michael Sack, Heiko Miraß i Krzysztof Soska, Fot. Archiwum SGPEP

Szanowni Państwo,

15 grudnia 1995 roku w Sali Anny Jagiellonki w Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie uroczystie podpisano umowę o utworzeniu **Euroregionu Pomerania**. Od tego historycznego momentu minęły już trzy dekady intensywnej polsko-niemieckiej współpracy transgranicznej, która zaowocowała realizacją licznych, wartościowych projektów.

Wśród tych przedsięwzięć znalazły się inicjatywy umożliwiające mieszkańcom pogranicza bezpośrednie spotkania, które pozwoliły przewyciężyć uprzedzenia i skutecznie budować wspólną, pograniczną społeczność. Niezwykle istotne były również projekty wzmacniające współpracę w kluczowych obszarach, takich jak medycyna, bezpieczeństwo oraz kultura. Szczególnym zainteresowaniem partnerów cieszyły się także wspólne projekty infrastrukturalne (m.in. budowa dróg i ścieżek rowerowych, renowacja zabytków, tworzenie obiektów oświatowych).

Publikacja, którą oddajemy w Państwa ręce, stanowi próbę podsumowania historii i dotychczasowych osiągnięć Euroregionu Pomerania. Jest to książka wyjątkowa – po raz pierwszy poszczególne rozdziały zostały napisane wspólnie przez polskich i niemieckich pracowników naszego Euroregionu.

Ten symboliczny fakt wyznacza nowy wymiar naszej współpracy, jakim będzie Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej (EUWT).

Serdecznie dziękujemy Wszystkim, którzy przyczynili się do tworzenia i dynamicznego rozwoju Euroregionu Pomerania przez ostatnie 30 lat.

Krzysztof Soska
Prezydent Euroregionu Pomerania

Michael Sack
Prezydent Euroregionu Pomerania

PAWEŁ BARTNIK

Dyrektor Biura Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Pomerania

MARTIN HANF

Dyrektor Kommunalgemeinschaft Pomerania e.V.

EUROREGION POMERANIA – PRZESZŁOŚĆ, TERAŹNIEJSZOŚĆ I PRZYSZŁOŚĆ

Idea powołania euroregionów w Europie pojawiła się w drugiej połowie lat pięćdziesiątych dwudziestego wieku. Podstawą leżącą u źródeł takiej transgranicznej umowy było występujące po drugiej wojnie światowej zniszczenie gospodarcze terenów granicznych, brak wzajemnego zrozumienia się ludzi, wynikające z wojennej traumy i barier językowych. Pierwszy euroregion powołano na pograniczu holendersko-niemieckim i nadano mu nazwę Euroregio. Pierwotnie sygnatariusze skupili się na rozbudowie połączeń komunikacyjnych, otwarciu przejść granicznych, zharmonizowaniu struktur administracyjnych. Najtrudniej było przezwyciężyć wzajemną niechęć. Tutaj procesy trwały bardzo długo. Wystarczy powiedzieć, że jeszcze w 1993 roku zaproszenie przez holenderskiego burmistrza swojego niemieckiego partnera na uroczystość zakończenia II wojny światowej wywołało społeczną dyskusję.

Doświadczenia Euroregio stały się podstawą do tworzenia euroregionów granicznych w całej Europie¹.

¹ B. Cöllen Eu Ra Net. *Euroregio – pierwszy euroregion w Europie*; <http://www.dw.com.pl> (06.12.2008r).

■ Projekt Transcoding Pomerania, Polsko-niemieckie warsztaty artystyczne, Szczecin 15.07.2020, Fot. Archiwum SGPEP

Polska i wschodnie Niemcy uzyskały ten przywilej dopiero w 1990 roku po upadku ustroju komunistycznego.

Wiosną 1992 roku w siedzibie władz województwa szczecińskiego pojawił się starosta z Pasewalku Rainer Haedrich wraz z Peterem Heise. Jak wspomina to ówczesny przewodniczący sejmiku Maciej Jarmuż, goście zaproponowali szybkie podpisanie umowy

■ Projekt Transcoding Pomerania, Podróż studyjna wzdłuż granicy polsko-niemieckiej, Świeradów Zdrój, 13.10.2021, Fot. Archiwum SGPEP

euroregionalnej². Rozumiejąc pośpiech niemieckich partnerów władze samorządowe województwa podały dostarczony wniosek pod polityczną i społeczną dyskusję. Jej początek zbiegł się z kontrowersjami, jakie wywołał zgłoszony przez premiera landu Brandenburgia, Manfreda Stolpego, „Plan dla Nadodrza”³. Była to spójna wizja współpracy gospodarczej polsko-niemieckiego pogranicza. Premier Stolpe zaproponował utworzenie wzdłuż granicy na Odrze i Nysie strefy gospodarczej, powołanie polsko-niemieckiego banku. Ponadto plan ten zakładał odchodzenie od inwestycji w rolnictwo z jednoczesnym tworzeniem parków narodowych. Doktor Marek Tałasiewicz, ówczesny wojewoda szczeciński i współprzewodniczący Komitetu ds. Współpracy Przygranicznej uważał, że pomimo kontrowersji Plan Stolpego zintensyfikował dys-

kusję na temat przyszłej współpracy transgranicznej zjednoczonych Niemiec i suwerennej Polski. Ważnym elementem w tej dyskusji była próba doproszenia do umowy euroregionalnej trzeciego, skandynawskiego partnera z Danii lub Szwecji. Pierwotnie samorządy tych państw nie były nią zainteresowane⁴.

Idea powstania euroregionów na polsko-niemieckiej granicy spotkała się z protestami polityków i naukowców, szczególnie głośne były protesty posłów Konfederacji Polski Niepodległej, Zjednoczenia Chrześcijańsko – Narodowego i Porozumienia Centrum. W Szczecinie z ostrym listem otwartym, protestującym przeciwko idei powstania Euroregionu Pomerania wystąpili naukowcy zrzeszeni w Szczecińskim Towarzystwie Naukowym (STN). Zarzucono twórcom idei euroregionu realizację niemieckiej koncepcji, która godzi w integralność Polski i pozwala na penetrację gospodarczą przez niemiecki kapitał polskich ziem zachodnich. List podpisał prezes STN prof. dr hab. Józef Rutkowski⁵.

W celu przygotowania struktur niezbędnych do utworzenia Euroregionu Pomerania samorządy Polski i Niemiec powołały swoje związki komunalne. Pierwszy z nich powstał 9 września 1992 roku i zrzeszał niemieckie powiaty i miasta. Polski Komunalny Związek Celowy Gmin Pomorza Zachodniego „Pomerania” powołano 29 sierpnia 1993 roku⁶.

Ostatnim kluczowym problemem było określenie roli Szczecina w przyszłej strukturze Euroregionu Pomerania.

² *Przeszłość, teraźniejszość i przyszłość samorządowej wspólnoty transgranicznej w Euroregionie Pomerania w latach 1993-2013*. Red. A. Warska, Szczecin 2013, s. 46.

³ Ibidem, s. 50.

⁴ M. Żurek *Teoria współpracy transgranicznej na przykładzie Euroregionu Pomerania*. Szczecin 2011, s. 52.

⁵ Ibidem, s. 74.

⁶ *20-lecie Euroregionu Pomerania*. Red. P. Bartnik i I. Kowalczyk, I. Stróżyńska, A. Warska, Szczecin 2015, s. 14.

nia. W tej sprawie zasadnicze znaczenie miała polityczna koncepcja wiceprzewodniczącego Rady Miasta w latach 1990-1994, a następnie prezydenta miasta w latach 1994-1998, Bartłomieja Sochańskiego. Jak sam wspomina dyskusje o wartościach płynących z posiadania euroregionu jako narzędzia transgranicznej współpracy zaczęły się od spotkania z przedstawicielem Stowarzyszenia Europejskich Regionów Granicznych (SERG) Jensem Gabbe. Od początku Bartłomiej Sochański uważał, że ze względu na wielkość Szczecina, jego stołeczną rangę dla całego polsko-niemieckiego regionu powinien być on osobnym podmiotem w tej transgranicznej umowie. Tutaj powinna znajdować się również siedziba sekretariatu. Rozmowy były bardzo żmudne i na początku daleko było do porozumienia. Ostatecznie decydujące znaczenie miała opinia starosty powiatu Uecker-Randow, Rainera Haedricha.⁷ 15 grudnia 1995 roku w szczecińskim Zamku Książąt Pomorskich prezydent Kommunalgemeinschaft Pomerania, Rainer Haedrich, przewodniczący Komunalnego Związku Celowego Gmin Pomorza Zachodniego „Pomerania”, Zbigniew Zychowicz i Prezydent Szczecina, Bartłomiej Sochański podpisali polsko-niemiecką Umowę o utworzeniu Euroregionu Pomerania. Porozumienie objęło swoim zasięgiem po stronie niemieckiej ówczesne powiaty: Rügen, Nordvorpommern, Ostvorpommern, Uecker-Randow, Uckermark, Barnim i dwa miasta wydzielone: Greifswald i Stralsund; a po stronie polskiej 35 gmin województwa szczecińskiego oraz miasto Szczecin⁸.

Celem euroregionu, zgodnie z zapisami umowy, było „podejmowanie wspólnych działań dla równego

i zrównoważonego rozwoju regionu oraz zbliżenie jego mieszkańców po obu stronach granicy”. W obszarach jego zainteresowań znalazły się: współpraca gospodarcza, transfer technologii, szkolenia zawodowe, wymiana młodzieży i grup zawodowych, współpraca kulturalna, ochrona środowiska naturalnego, poprawa gospodarki leśnej i rolnej, infrastruktury granicznej i transportowej oraz koordynowanie transgranicznym planowaniem przestrzennym, współpraca podczas pożarów i klęsk żywiołowych.

Zgodnie z zapisami umowy, władzą ustawodawczą stała się 24-osobowa rada, składająca się z 12 przedstawicieli strony polskiej i 12 przedstawicieli strony niemieckiej⁹.

2 kwietnia 1996 roku odbyło się pierwsze, konstytuujące nową radę, spotkanie. Do Prezydium Euroregionu Pomerania powołano prezydenta Szczecina, Bartłomieja Sochańskiego i przewodniczącego KZC

■ Projekt Transcoding Pomerania, Zwiedzanie Szczecina, 15.07.2020, Fot. Archiwum SGPEP

⁷ Przeszłość, teraźniejszość i przyszłość..., s. 54.

⁸ P. Bartnik *Od związku gmin do trójnarodowego porozumienia*. W: *Europomerania* 11/2005, s. 18.

⁹ Ibidem, s. 18.

GPZ „Pomerania”, Zbigniewa Zychowicza oraz Rainera Haedricha, starostę powiatu Uecker-Randow i starostę powiatu Uckermark, Joachima Benthina. Pierwszymi prezydentami Euroregionu Pomerania zostali Zbigniew Zychowicz i Rainer Haedrich. Powołano również grupy robocze¹⁰.

Znaczącym wspólnym przedsięwzięciem euroregionalnym był I Polsko – Niemiecki Festiwal Młódzieży w Löcknitz, który odbył się od 29.08 do 1.09.1996 roku. Uczestniczyło w nim półtora tysiąca młodych osób.

Festiwal stał się projektem flagowym Euroregionu Pomerania. Do 2019 roku odbyło się piętnaście takich festiwali. Ostatni Festiwal miał miejsce w 2024 roku w Ueckermünde¹¹.

20 marca 1997 roku do polskich i niemieckich partnerów Euroregionu Pomerania wpłynął formalny wniosek szwedzkiego Związku Gmin Skanii o przyjęcie do euroregionu. Umowa o przystąpieniu Związku Gmin Skanii podpisana została 26 lutego 1998 roku w Lund. W ten sposób w granicach Euroregionu Pomerania znalazły się 33 gminy Skanii. Zgodnie z umową Rada Euroregionu powiększona została do 36 osób, a do Prezydium, złożonego z 6 osób, powołano: Zygmunta Meyera (Szczecin), Bogdana Błaszczyka (prezydenta Kołobrzegu), Joachima Benthina (starostę powiatu Uckermark), Joachima von der Wense (burmistrza Greifswaldu) i Bengta - Gorana Hansona (burmistrza Ystad) oraz Axela Roslunda¹².

Wczytując się w treść umowy o utworzeniu Euroregionu Pomerania z 1995 i 1998 roku jasno wynika, że twórcom jej zapisów chodziło o utworzenie podmiotu posiadającego własną osobowość prawną. Świadczą o tym punkty dotyczące siedziby Rady Euroregionu i sekretariatu w Szczecinie, a także wskazanie wśród zadań tejże Rady uchwalanie planów budżetowych na przyszłość i przyjmowanie sprawozdań finansowych¹³. W ówczesnym porządku prawnym te postulowane zapisy nie były możliwe do realizacji. Po upływie dekad, dzisiaj taka możliwość staje się realna dzięki pojawieniu się Rozporządzenia WE nr 1082/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z 5 lipca 2006 roku w sprawie Euroregionalnego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej (EUWT)¹⁴.

1 stycznia 1999 roku w Polsce wprowadzono reformę samorządową. Zmniejszono liczbę województw i wprowadzono nowy podmiot samorządowy, powiaty. Ten fakt zmienił sytuację KZC GPZ „Pomerania” i całego Euroregionu Pomerania. Do polskiego związku przystąpiły nowe gminy (32). Wówczas skład KZC GPZ „Pomerania” wzrósł do 64 samorządów¹⁵.

Jeszcze większa zmiana dotknęła polskiego partnera w 2001 roku. Wskutek wymogów prawnych, dotyczących charakteru podmiotu prawnego mogącego zarządzać w przyszłości środkami europejskimi, 10 stycznia 2001 roku zlikwidowano KZC GPZ „Pomera-

¹⁰ U. Berlińska *Marzenia stały się rzeczywistością. Krótka historia 15-lecia Euroregionu Pomerania*. W: *Europomerania* 1/2011 s. 6.

¹¹ *20-lecie Euroregionu Pomerania...*, s. 24.

¹² U. Berlińska *Marzenia stały się rzeczywistością...*, s. 6.

¹³ *Umowa o utworzeniu Euroregionu Pomerania w Szczecinie z dnia 15 grudnia 1995 roku. Umowa o przystąpieniu Związku Gmin Skanii do Euroregionu Pomerania*. Lund 26 lutego 1998 r. W: *archiwum SGPEP*

¹⁴ P. Bartnik, I. Stróżyńska *Euroregionalne reminiscencje*. W: *Codziennie pogranicze*. Red. B. Twardochleb. Szczecin 2015, s. 248.

¹⁵ *Przeszłość, teraźniejszość i przyszłość...* s. 19.

nia”, a 25 kwietnia 2001 roku utworzono Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pomerania (SGPEP). W tym samym roku 25 listopada Rada Miasta Szczecina wyraziła zgodę na przystąpienie Szczecina do SGPEP¹⁶.

Komunalny związek a następnie stowarzyszenie gmin były inicjatorami wielu ciekawych przedsięwzięć i projektów, m.in. na bazie doświadczeń szwedzkiej gminy Hässleholm odbyły się szkolenia dla polskich samorządowców w zakresie gospodarowania odpadami, w Ystad odbyła się konferencja o przezwyciężaniu stereotypów między Niemcami, Szwedami i Polakami, w Stargardzie Szczecińskim miało miejsce spotkanie na temat transportu w Euroregionie Pomerania. Dwukrotnie zorganizowano w Szczecinie Euroregionalne Prezentacje Gospodarcze dla polskich, szwedzkich i niemieckich producentów i samorządowców. Bardzo ważne w edukacji młodego pokolenia były spotkania Szkolnych Kół Europejskich na Jasnych Błoniach i w Szkole Podstawowej nr 35 w Szczecinie. Powołano również miesięcznik Europomerania, który wydawany był w latach 1999-2010, a następnie zastąpiony w 2011 roku wkładką do Kuriera Szczecińskiego, redagowaną przez Bogdana Twardochleba pod nazwą „Przez granice” oraz newsletterem¹⁷.

Bardzo ważnym elementem aktywności Euroregionu Pomerania stała się współpraca młodzieżowa. W 1994 roku w Löcknitz powołano przedstawicielstwo Polsko-Niemieckiej Współpracy Młodzieży (PNWM). Dwa lata później to samo biuro otwarto w Komunalnym Związku Celowym Gmin Pomorza Zachodniego „Pomerania”. Dla rozszerzenia możliwości współpracy

■ Wyjazd studyjny do Eurodystryktu Pamina w ramach projektu „The one and only Pomerania”, 13.11.2024, Fot. Archiwum SGPEP

młodzieży 1 kwietnia 1998 roku KZC GPZ „Pomerania” oraz miasto Szczecin podpisały Umowę o współpracy z Bawarskim Kołem Młodzieży¹⁸.

Znaczenie euroregionalnych jednostek centralnych PNWM zostało dostrzeżone przez centralę w Warszawie i Poczdamie i jako jedyne na granicy polsko-niemieckiej otrzymały one w 2014 roku prawo do uproszczonego dofinansowania projektów, co znacznie przyspieszyło pozyskiwanie środków i rozliczanie projektów przez wnioskodawców w Euroregionie Pomerania¹⁹.

Od 1996 roku do dzisiaj z pieniędzy będących w dyspozycji jednostek centralnych PNWM w Euroregionie

¹⁶ U. Berlińska *Marzenia stały się rzeczywistością...*, s. 7.

¹⁷ *Przeszłość, teraźniejszość i przyszłość...*, s. 22-40.

¹⁸ P. Bartnik *Od związku gmin...*, s. 19.

¹⁹ *Umowa o uproszczonym dofinansowaniu zawarta pomiędzy PNWM i SGPEP*. W: archiwum SGPEP.

■ Templariada 2025, Projekt FMP, Fot. Jõra Photo Tales

Pomerania dofinansowano ponad 8400 projektów na łączną kwotę około 10 mln euro²⁰.

W okresie dążenia Polski do przystąpienia do Unii Europejskiej euroregion wspierał powstanie i rozwój Szkolnych Klubów Europejskich, był organizatorem wraz z Głosem Szczecińskim Ogólnowojewódzkiego Konkursu *Europejczyk* 2003 roku. Od 1998 roku w biurze euroregionu swoją siedzibę miała Europejska Akademia Obywatelska (ESTA)²¹.

Jedną z najważniejszych ról jakie spełniał i spełnia Euroregion Pomerania jest koordynacja aktywności transgranicznych gmin, powiatów i NGOs-ów, po-

²⁰ Zestawienie wydatków JC PNWM w Szczecinie za lata 1996-2025. W: archiwum SGPEP.

²¹ U. Berlińska *Marzenia stały się rzeczywistością...*, s.10-11.

przez dystrybucję posiadanych do dyspozycji środków europejskich, najpierw z programów przedakcesyjnych, a następnie po przystąpieniu Polski do UE z programów INTERREG. INTERREG III A pojawił się w Euroregionie Pomerania w roku 2000, a województwo zachodniopomorskie przystąpiło do niego w 2004 roku. W tym okresie wydano 97 615 044,00 euro z tego w Polsce 18 799 515,00 euro. W latach 2007-2013 realizowany był program INTERREG IV A, z którego sfinansowano 69 projektów na łączną sumę 144 288 119,61 euro. Pieniądze te były wydawane na terenie Polski i Niemiec.

Do roku 2022 realizowany był program INTERREG V A. Dofinansowanie otrzymało 70 projektów na kwotę 126,108 mln euro.

Wśród najciekawszych projektów realizowanych w ostatnich latach wymienić należy: zintegrowane transgraniczne ratownictwo medyczne; innowacyjny polsko-niemiecki program wczesnej diagnostyki i leczenia chorób rzadkich u noworodków; Punkt Kontaktowo – Doradczy dla polskich i niemieckich obywateli; wymiana informacji i metod w zakresie leczenia chorych onkologicznie i hematologicznie; przystosowanie mostu Siekierki – Neurüdnitz do ruchu turystycznego; Wspólne dziedzictwo wspólna przyszłość – centralne muzea pomorskie w Szczecinie i Greifswaldzie; telemedycyna w leczeniu onkologicznym dzieci; współpraca transgraniczna w dziedzinie diagnostyki obrazowej w okulistyce; nauczanie języka sąsiada od

przedszkola do matury; na dwóch kółkach wokół Zalewu Szczecińskiego; korelacja identyfikacji i zwalczania terroryzmu i przestępczości w obszarze badań genetycznych i informatycznych; poprawa bezpieczeństwa i ruchu drogowego na pograniczu. Te dwa ostatnie projekty złożono dzięki intensywnej pracy SGPEP, która doprowadziła do spotkania potencjalnych politycznych beneficjentów²².

Rola Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Pomerania w opiniowaniu projektów INTERREG rozstrzygnęła się na początku 2005 roku. Wówczas w skład Komitetu Monitorującego Programu INTERREG III A powołano po jednym przedstawicielu Meklemburgii - Pomorza Przedniego, Brandenburgii, województwa zachodniopomorskiego, Ministerstwa Rozwoju Regionalnego w Warszawie oraz Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Pomerania i Kommunalgemeinschaft Pomerania e.V. Był to duży sukces euroregionu, gdyż pierwotnie ówczesne władze marszałkowskie nie widziały w tej roli euroregionu²³.

Znaczenie euroregionu w zarządzaniu programem INTERREG wzrosło jeszcze w 2008 roku, gdy podpisano umowę z rządami landów Meklemburgia Pomorze Przednie, Brandenburgia i RP w sprawie utworzenia Sekretariatu Technicznego w Löcknitz. W jego skład wchodziło trzech przedstawicieli niemieckiego i dwóch polskiego euroregionu, a także dwóch przedstawicieli Urzędu Marszałkowskiego w Szczecinie i jeden pracownik zatrudniony przez kraj związkowy Brandenburgia. Ta konstrukcja prawna obowiązywała

do 2022 roku²⁴. Następnie powołano nowy Wspólny Sekretariat z siedzibą w Löcknitz jako część Ministerstwa Gospodarki M-V.

Pierwszoplanową rolę w zarządzaniu pieniędzmi europejskimi INTERREG w KZC GPZ „Pomerania” a następnie w SGPEP odgrywał tzw. Fundusz Małych Projektów (FMP). Pierwotnie był to program realizowany w Polsce przed przystąpieniem naszego kraju do Unii Europejskiej (jako tzw. środki przedakcesyjne) zwane Phare CBC. Program ten do 2003 roku zrealizowany był na dwóch płaszczyznach: Polska – Region Morza Bałtyckiego oraz Polska – Niemcy.

Od wstąpienia Polski do Unii Europejskiej 1 maja 2004 roku, pojawiły się środki unijne także po polskiej stronie euroregionu w ramach realizowanego już programu INTERREG III A.

W lutym 2006 roku SGPEP podpisało z wojewodą zachodniopomorskim umowę o rozpoczęciu w polskiej części realizacji FMP. Biuro odpowiadało za zarządzanie projektami do 5 tys. euro dofinansowania. Euroregion przyjmował, zatwierdzał i rozliczał wnioski projektowe. W projektach należało wykazać tzw. efekt transgraniczny. Należało mieć partnera zagranicznego, którego siedziba była zlokalizowana na obszarze wsparcia. Dzięki uproszczonej formule decyzja o dofinansowaniu zapadała w euroregionie. Były to małe projekty z 15 % wkładem własnym, dofinansowaniem z UE w wysokości 75 % i dodatkowo z budżetu państwa w wysokości 10 %. W latach 2005-2008 zrealizowano po polskiej stronie 230 projektów.

²² *Sprawozdanie z realizacji projektów Interreg w latach 2000-2020*. W: archiwum Sekretariatu Technicznego Programu Interreg. Löcknitz.

²³ *Przeszłość, teraźniejszość i przyszłość...*, s. 28-29.

²⁴ *Porozumienie o współpracy we wspólnym Sekretariacie Technicznym zawarte w dniu 04.08.2008 roku przez SGPEP i Kommunalgemeinschaft Pomerania e.V.* W: archiwum SGPEP.

Z każdym kolejnym rokiem zainteresowanie projektami transgranicznymi na pograniczu wzrastało. Zwiększały się także środki jakie Unia Europejska przeznaczała na ten cel.

Pomimo sukcesów w pozyskiwaniu środków europejskich i krajowych niestety rozszerzona struktura Euroregionu Pomerania zaczęła odczuwać kryzys. Jej przyczyną była trudna sytuacja finansowa Związku Gmin Skanii, ograniczenie transgranicznych środków przeznaczonych na obszar Morza Bałtyckiego i zakończenie pracy na stanowisku dyrektora biura Związku Gmin Skanii, wielkiego przyjaciela Polski Stiga Ålunda. Kumulacja tych powodów przyczyniła się do tego, że szwedzki prezydent Euroregionu Pomerania złożył oświadczenie polskiemu prezydentowi Euroregionu Pomerania o wystąpieniu ze struktur euroregionu. Jako próbę załagodzenia efektu wystąpienia Komunalnego Związku Gmin Skanii z Euroregionu Pomerania doprowadzono do wynegocjowania, że w nowej umowie o współpracy między regionem Skanii i województwem zachodniopomorskim znalazł się zapis o tym, że wszelka współpraca komunalna obu regionów powinna odbywać się za pośrednictwem Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Pomerania.

W latach 2009-2015 realizowany był Fundusz Małych Projektów w ramach programu INTERREG IV A. Wartość projektu wyniosła 9 881 990 euro z tego 6 033 126 euro dla polskiej strony oraz 3 848 864 euro dla strony niemieckiej. W ramach projektu zrealizowano wtedy ponad 1200 polsko-niemieckich przedsięwzięć po obu stronach granicy, w których uczestniczyło ok. 145 tysięcy osób. Projekt realizowały wspólnie biuro Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Pomerania (jako partner wiodący) oraz Kommunalgemeinschaft

POMERANIA e.V. W tym okresie maksymalna wartość projektu mogła już wynosić 25 tys. euro.

W kolejnej edycji programu INTERREG V A Fundusz Małych Projektów okazał się bardzo ważnym elementem współpracy na polsko-niemieckim pograniczu. Program przeznaczył na ten cel ponad 14 mln euro. Do beneficjentów po obu stronach granicy trafiło ponad 11 mln euro dotacji. Zrealizowano 883 projekty, w których udział wzięło ponad 90 tys. Polaków i Niemców. Wzrosła też maksymalna wartość projektu – do 30 tys. euro.

Ta edycja FMP była szczególna. Był to okres panującej na świecie pandemii Covid-19, która w naturalny sposób zamknęła możliwość organizowania projektów, w których bezpośrednie kontakty były podstawą do działania. Trzeba było znaleźć alternatywę dla swoich działań. Powstała idea naboru specjalnego COVID-19 w ramach Funduszu Małych Projektów „Walka z pandemią COVID-19 i jej konsekwencjami w Euroregionie Pomerania”. Od 7 maja 2020 roku wnioskodawcy mogli składać wnioski specjalne, których wartość nie przekraczała 50 tys. euro.

Projekty były przede wszystkim ukierunkowane na ograniczenie następstw pandemii, poprzez opracowanie rozwiązań dotyczących utrzymania i rozwoju współpracy społecznej i kulturalnej na pograniczu, opracowanie transgranicznych działań zmierzających do zwalczania koronawirusa (np. współpraca instytucji ochrony zdrowia, kampanie informacyjne, działania prewencyjne) i modelowe działania w zakresie zdalnej edukacji. Znacznie uproszczono etap składania, ale i rozliczania projektów. Po raz pierwszy zastosowano kwoty ryczałtowe. Beneficjenci nie rozliczali się z rze-

czywiście poniesionych wydatków, ale musieli osiągnąć wskaźniki powiązane z przyznaną kwotą ryczałtową w projekcie.

Większość wniosków dotyczyła zakupu środków ochrony osobistej, edukacji on-line czy turystyki. Po stronie polskiej zrealizowano 105 projektów. Po stronie niemieckiej 77. Projekty w ramach FMP Interreg V A mogły być realizowane do końca 2022 roku.

W kolejnym roku przyszedł czas na FMP Interreg VI A wdrażany w nowym kształcie. Do tej pory FMP polskie i niemieckie biuro realizowało wspólnie, w ramach jednego projektu z podziałem środków na oba kraje. W obecnej edycji mamy dwa odrębne projekty, a biura stały się samodzielnymi zarządzającymi tymi projektami. Na FMP przeznaczono łącznie 13,75 mln euro EFRR.

W Celu Szczegółowym 4.6 „Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych”, FMP zarządzane jest przez Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pomerania i ma do dyspozycji kwotę 7,8 mln euro EFRR.

Cel Szczegółowy 6.3 „Budowanie wzajemnego zaufania w szczególności poprzez wspieranie działań ułatwiających kontakty międzyludzkie” zarządzany jest przez Kommunalgemeinschaft POMERANIA e.V. z kwotą 5,9 mln euro (EFRR).

W zależności od wyboru tematu, zarówno polscy jak i niemieccy beneficjenci składają wnioski do wybranego zarządzającego FMP. Maksymalne dofinansowanie wynosi 80 % EFRR, a dofinansowanie projektu do 50 tys. euro. Projekty dofinansowane są na wzór na-

■ Wstąpienie Polski do Schengen, Nowe Warpno 21.12.2007, Fot. Archiwum SGPEP

boru specjalnego Covid-19 jako kwoty ryczałtowe. Wnioskodawca, by otrzymać refundację musi osiągnąć zakładany rezultat projektu i wskaźniki. Po raz pierwszy wprowadzono także system zaliczek przed projektem w wysokości 25% kwoty dofinansowania.

Tak duże uproszczenia dla wnioskodawców sprawiły, że już w pierwszych trzech latach realizacji projektu (od 2023 roku) zatwierdzono 140 wniosków po polskiej stronie w CS 4.6 i 199 po niemieckiej stronie w CS 6.3, przy rozdysponowaniu ponad 60% dostępnej puli środków. Beneficjenci mogą realizować projekty do połowy 2028 roku.

O wielkości środków przyznanych dla beneficjentów po polskiej stronie od 1995 do 2025 roku informuje poniższa tabela nr 1²⁵.

²⁵ Sprawozdanie z realizacji i planowania projektów FMP Phare i Interreg w latach 1995-2022. W: archiwum SGPEP

Programy	EFRR EUR	Liczba projektów	Liczba uczestników
Phare CBC Region Morza Bałtyckiego Edycja 1995-2001	4 086 790,00	368	****
Phare CBC Region Morza Bałtyckiego Edycja 2002	895 228,43	55	****
Phare CBC Region Morza Bałtyckiego Edycja 2003	311 459,38	12	****
Phare CBC Polska-Niemcy 2003	446 022,73	26	****
Phare CBC Region Morza Bałtyckiego - Schemat Wsparcia Edycja 2001	1 042 845,76	8	****
Phare CBC Region Morza Bałtyckiego - Schemat Wsparcia Edycja 2002-2003	527 172,26	8	****
Fundusz Małych Projektów Interreg III A 2005-2008	1 775 638,00	230	34 954
Fundusz Małych Projektów Interreg IV A 2009-2011	2 097 075,39	227	21 495
Fundusz Małych Projektów Interreg IV A kontynuacja 2011-2015	2 924 303,56	356	47 537
Fundusz Małych Projektów Interreg V A kontynuacja 2016-2022	6 909 087,92	320	37 169
Suma	21 015 623,43	1610	141 155,00
Fundusz Małych Projektów Interreg VI A CS 4.6 (lata 2023-2028 projekt w realizacji)	6 273 285,90* 4 286 338,00**	140***	24 600 (na podstawie 104 rozliczonych projektów stan 13.10.2025)

* Przyznana kwota EFRR na „małe projekty” w CS 4.6 Interreg VI A

** Zatwierdzona kwota na projekty FMP Interreg VI A CS 4.6 stan na 27.08.2025

*** Zatwierdzone projekty FMP Interreg VI A CS 4.6 stan na 27.08.2025

**** Brak danych.

Nie sposób wymienić wszystkich ważnych projektów spośród tysięcy, które od 1995 roku były realizowane po polskiej i niemieckiej stronie euroregionu. To setki spotkań przedszkolaków, ale i seniorów. To konferencje historyczne, wymiany doświadczeń gmin i powiatów, szkolenia służb, takich jak policja czy straż pożarna. To albumy, wystawy i książki, opowiadające wspólną historię, zawody sportowe oraz projekty promujące szlaki turystyczne, spotkania on-line, aplikacje, strony internetowe, ale także filmy dokumentalne (np.

„Max i Rosa – Deportacja szczecińskich Żydów. Przywracanie pamięci”, „Imperium Stoewerów. Od pralki do limuzyny”). To nowe oblicze FMP. Ponadto FMP wspiera wiele spotkań polsko-niemieckich, zwłaszcza dzieci i młodzieży oraz spotkań w ramach partnerstw gminnych, ale także w obszarach ochrony przed katastrofami i bezpieczeństwa w regionie przygranicznym, np. polsko-niemieckie szkolenia straży pożarnej, Penkun, 2023 r. oraz polsko-niemieckie spotkania dzieci „Międzynarodowa podróż do krainy kolorów”, 2024.

W latach 2002–2025 Kommunalgemeinschaft Pomerania e.V. zarządzało Funduszem Małych Projektów w następującym zakresie:

Programy	EFRE EUR	Liczba projektów	Liczba uczestników
Fundusz Małych Projektów Interreg III A (2002-2008)	1,25 mln	715	65.000
Fundusz Małych Projektów Interreg IV A (2009-2015)	3,22 mln	654	65.000
Fundusz Małych Projektów Interreg V A (2016-2022)	4,11 mln	355	33.000
Fundusz Małych Projektów Interreg VI A (2023-2028), (Zatwierdzone projekty, stan na październik 2025 r.)	3,09 mln	199	25.000

Oprócz zarządzania FMP w programach Phare CBC i INTERREG oraz PNWM, a także opiniowania projektów europejskich, Euroregion Pomerania realizuje własne projekty. Wśród nich bardzo istotnym, wspólnym przedsięwzięciem na polsko-niemieckiej granicy stały się Centra Usług i Doradztwa (CUD) dla małych i średnich przedsiębiorstw. Ich zadaniem jest wspieranie zrównoważonego rozwoju gospodarczego

i konkurencyjności transgranicznej regionu. Na całym obszarze euroregionu powołano w 2003 roku biura CUD w: Schwedt, Neubrandenburgu i Greifswaldzie oraz w Szczecinie, Myśliborzu, Dębnie, Koszalinie i Karlinie. Od 2017 roku w nowym okresie programowania doszły kolejne siedziby w: Strausbergu i Świnoujściu. Dzisiaj biura CUD zostały zamienione na biura Sieci Informacyjno – Doradczej (SID) i funk-

■ Podróż studyjna do Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej Galicja – Północna Portugalia w ramach projektu „The one and only Pomerania”, Vigo 12.06.2025, Fot. Archiwum SGPEP

cjonują po polskiej stronie w Szczecinie, Świnoujściu, Koszalinie i Przelewicach.

Centra pomagają przedsiębiorcom w nawiązywaniu kontaktów i współpracy kooperacyjnej. CUD-y prowadzą liczne szkolenia, m.in. na temat: prawa gospodarczego, prawa fiskalnego i prawa pracy po obu stronach granicy. Centra organizują również wyjazdy studyjne, wystawy i targi. Koszty utrzymania całej sieci CUD w Polsce wyniosły do 2022 roku 6 470 000,00 euro, a w obecnym okresie programowania SID ma budżet w wysokości 5 954 000,00 euro²⁶.

²⁶ Sprawozdanie na temat funkcjonowania CUD w latach 2008-2022. W: archiwum SGPEP.

Szczególnym zadaniem realizowanym przez polskie i niemieckie biura Euroregionu Pomerania jest projekt dotyczący nauki języka sąsiada lub języka angielskiego przez pracowników obu biur. Projekt ten ma ponadto przewidywać wzajemne uprzedzenia poprzez wykłady o historii Polski i Niemiec oraz wspólne warsztaty interkulturowe. Członkowie zarządów obu stowarzyszeń wzięli udział w wyjazdach studyjnych na pogranicze francusko-niemieckie i do siedzib EUWT. Odbyły się również liczne wizyty na polsko-niemieckim pograniczu²⁷. Bardzo ważną częścią aktywności Euroregionu Pomerania jest jego udział w działalności stowarzyszeń jednoczących euroregiony. Pierwszym z nich było Stowarzyszenie Europejskich Regionów Granicznych (SERG). Miasto i województwo szczecińskie było reprezentowane na posiedzeniu SERG już w 1994 roku w Trieście. Rok później, w 1995 roku w Szczecinie na Zamku Książąt Pomorskich odbyło się Walne Zgromadzenie SERG. Na spotkaniu tym przyjęto jeden z najważniejszych dokumentów, wskazujący cele działalności Stowarzyszenia. Dokument ten, nazwany Europejską Kartą Regionów Granicznych i Transgranicznych przeszedł do historii jako „Karta Szczecińska”²⁸. 13 lutego 2012 roku w kancelarii Prezydenta RP przedstawiciele wszystkich euroregionów działających w Polsce powołali do życia Federację Regionów RP. Jej prezesem został Czesław Fiedorowicz, a wiceprezesem, reprezentujący SGPEP ówczesny wiceprezydent Szczecina, Krzysztof Soska²⁹.

²⁷ Projekt INT 180/2019. Transgraniczna Pomerania – podniesienie jakości współpracy transgranicznej w Euroregionie Pomerania.

²⁸ Przeszłość, teraźniejszość, przyszłość..., s. 13.

²⁹ Ibidem, s. 40.

Za nami 30 lat istnienia Euroregionu Pomerania. Przed nami kolejne wyzwania i wynikające z nich cele i zadania. Polsko-niemiecki projekt o nazwie „Wspólnie tworzymy przyszłość Euroregionu Pomerania” miał wyznaczyć nowy kierunek. W wyniku jego realizacji powstała Strategia Rozwoju Euroregionu Pomerania. Po raz pierwszy udało się ją przygotować wspólnie, a nie jak to miało miejsce do tej pory osobno dla polskiej i niemieckiej części euroregionu. Opracowanie poprzedzone zostało licznymi warsztatami, które stały się podstawą wypracowania rekomendacji. W zakresie zadań dla euroregionu wskazano: transgraniczny, publiczny transport zbiorowy; transgraniczne centrum badawcze; forum na rzecz pozyskiwania wykwalifikowanych pracowników; wspólną sieć marketingu turystycznego; trwałą ofertę nauczania języka sąsiada; stałe forum ds. zdrowia; edukację ekologiczną i promocję kultury³⁰. Jako najlepsze narzędzie do realizacji wskazanych zadań rekomendowano Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej (EUWT). Dokument uwypuklił, że pomimo powołania Euroregionu

Pomerania w 1995 roku, nie udało się nadać euroregionalnej strukturze osobowości prawnej.

W międzyczasie w Parlamencie Europejskim i Radzie zaproponowano nową strukturę współpracy transgranicznej o nazwie EUWT. Celem tej nowej prawnej propozycji jest umożliwienie powstania na granicach UE organizacji o osobowości prawnej. EUWT daje również szansę na realizację jasno sprecyzowanych zadań, wynikających z potrzeb transgranicznych regionów³¹.

Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom nowych czasów euroregionalni partnerzy stworzyli wspólny projekt „The one and only Pomerania” (finansowany z Programu Interreg VI A). W jego ramach wypracowano dokumenty założycielskie, niezbędne do rejestracji EUWT Pomerania. EUWT Pomerania z siedzibą w Szczecinie i sekretariatem w Löcknitz bez wątpienia nada nowy impuls rozwojowi naszego wspólnego regionu przygranicznego.

**KPF
FMP**

Interreg

Mecklenburg-Vorpommern / Brandenburg / Polska

Kofinanziert von der
Europäischen Union
Dofinansowany przez
Unię Europejską

³⁰ Wspólnie tworzymy przyszłość Euroregionu opracowane przez Infrastruktur & Umwelt. Poczdam. W: archiwum SGPEP.

³¹ Formy współpracy w Euroregionie. Opracowane przez M. Krzymuskiego. Poczdam. 2019.

■ Polsko-niemieckie spotkanie pracowników biur w ramach projektu Trans-coding Pomerania, Greifswald, 20.09.2020, Fot. Archiwum SGPEP

IWONA KOWALCZYK

Kierownik Zespołu ds. Polsko-Niemieckiej Współpracy Młodzieży

ANDREAS BERGEMANN

Zarządzanie Projektami Interreg/PNWM

INWESTYCJA W PRZYSZŁOŚĆ – WSPÓŁPRACA W DZIEDZINIE MŁODZIEŻY

Euroregion Pomerania, obejmujący tereny przygraniczne Polski i Niemiec jest doskonałym przykładem miejsca, gdzie rozwój kompetencji międzykulturowych może przynosić wymierne korzyści. Współpraca szkół i instytucji kultury w tym regionie, poprzez różnorodne projekty i programy edukacyjne umożliwia uczniom zdobywanie doświadczeń i umiejętności, które są niezbędne w dzisiejszym świecie. Koordynacją tych działań zajmują dwie jednostki centralne Polsko-Niemieckiej Współpracy Młodzieży (PNWM) działające w Euroregionie Pomerania po obu stronach granicy.

Zainteresowanie realizacją polsko-niemieckich projektów młodzieżowych wspieranych przez Polsko-Niemiecką Współpracę Młodzieży jest tak duże, że środki finansowe przeznaczone na współpracę młodzieżową przez rządy obu krajów wyczerpują się zazwyczaj w połowie roku i tworzona jest lista rezerwowa. Jednak wszyscy, którzy planują działania i składają wnioski w pierwszym naborze, tj. do marca każdego roku uzyskują dofinansowanie na swoje działania.

W codziennej, biurowej pracy PNWM najważniejsi są jednak wnioskodawcy, którzy swoim zaangażowa-

■ Polsko-niemieckie spotkanie uczniów Szkoły Podstawowej w Dobrej i Regionale Schule Torgelow, Mieszkowice 22.09.2025, Fot. Justyna Pokomeda

niem w budowanie mostów ponad granicami, otwarć na inną kulturę, religię, język, stają się drogowskazem dla młodych. Wspólnym celem PNWM stało się budowanie sieci współpracy i zbliżanie najmłodszych mieszkańców Polski i Niemiec.

Szkoły, placówki edukacyjne oraz NGO'sy w Euroregionie Pomerania z zainteresowaniem odnoszą się do

współpracy polsko-niemieckiej. Czasami jest to chęć odnowienia dawnych kontaktów, nadania im nowego wymiaru, czasami nawiązanie współpracy. Ponad trzydziestoletnie doświadczenie pokazuje, że pomocna jest w tym edukacja pozaformalna, uwrażliwianie na interkulturowość, przekazywanie narzędzi i metod pracy z młodzieżą w wymiarze międzynarodowym. Gdyby spojrzeć na mapę placówek oświatowych Euroregionu Pomerania, to prawie wszystkie szkoły ogólnokształcące ze Szczecina, Koszalina, Pasewalku, Neubrandenburga czy Schwedt prowadzą taką wymianę. Po latach nieobecności dołączyła do nich największa w regionie pozalekcyjna placówka edukacyjna - Pałac Młodzieży PCE, realizując projekty teatralne, taneczne, fotograficzne czy graficzne. Mamy wśród wnioskodawców kilka przedszkoli (Kita Randow Spatzten z Löcknitz, Quadenschönfeld z Möllenbeck, Przedszkole Publiczne nr 67 ze Szczecina, czy Przedszkole Miejskie Nr 2 ze Stargardu) lecz brakuje tu szkół podstawowych. I choć pewnym wyjątkiem jest Szkoła Podstawowa Nr 47 w Szczecinie, która od lat realizuje jednodniowe projekty ze szkołą w Neubrandenburgu, czy Szkoła Podstawowa Nr 10 w Szczecinie, która po dwóch latach poszukiwań nawiązała współpracę z Heinrich Heine Schule w Karlshagen, to szkoły podstawowe stanowią białą plamę na naszej mapie współpracy. Ich potrzebom chcielibyśmy poświęcić więcej uwagi w naszych działaniach informacyjnych.

W tym miejscu można by postawić pytanie: co daje młodym ludziom udział w spotkaniu międzynarodowym? Czy to wewnętrzne przekonanie nauczyciela i jego autorytet skłaniają młodych ludzi do angażowania się w projekt i wyjścia ze strefy komfortu? Czy też ciekawość świata i potrzeba potwierdzenia swoich kompetencji i umiejętności?

Ciekawy przykład współpracy stanowi ponad dwuzdziesięcioletnie partnerstwo Zespołu Szkół Nr 8 w Szczecinie i Regiomontanus-Gymnasium Haßfurt. Szkoła niemiecka to placówka lingwistyczna, z tytułem szkoły europejskiej, który uzyskała dzięki wielu międzynarodowym projektom zrealizowanym w przeszłości. I nagle na liście projektów europejskich znalazła się wymiana ze szczecińską szkołą. Grażyna Brocka, była wicedyrektor szkoły wspomina, że w pierwszym spotkaniu w Polsce uczestniczyło tylko kilkoro niemieckich uczniów. Projekt okazał się jednak atrakcyjny dla bawarskiej młodzieży (koniecznie z wyjazdem nad morze i ... mimo marcowej pogody kąpeli w morzu) tak, że nieoczekiwanie stał się przebojem wymian międzynarodowych szkoły w Haßfurt. Zadziałał tu stary, ale niezawodny mechanizm marketingowy „z ust do ust”. Do dzisiaj w projektach (co roku w Polsce i w Niemczech) bierze udział zaplanowana liczba uczniów, a niejednokrotnie chętni znajdują się na liście rezerwowej. W obu szkołach nastąpiły też zmiany pokoleniowe nauczycieli-koordynatorów wymian, którzy znaleźli następców i umieli ich zachęcić do współpracy.

Najważniejsze, by we współpracy znaleźć wspólny cel i temat przewodni spotkań, podkreśla Agnieszka Kowalczyk ze Szkoły Podstawowej Nr 47 w Szczecinie. Oczywiście wydają się projekty artystyczne (muzyczne, teatralne, cyrkowe), w których uczestnicy mówią wspólnym językiem muzyki, teatru czy tańca.

W naszych wspomnieniach pozostanie na długo spotkanie muzyków z Łobeskiej Orkiestry Dętej i gimnazjum w Lubece. Spotkali się, by wspólnie uczcić jubileusz 100-lecia istnienia schronisk młodzieżowych DJH. Ich pierwsza próba zapowiadała katastrofę. Niemiecki

dyrygent nie potrafił porozumieć się z polską młodzieżą, czuć było zniecierpliwienie i rodzącą się frustrację muzyków. Wspólne wykonanie utworu wydawało się niemożliwe. Kiedy jednak dyrygent wskazał na nuty i wyznaczył tempo utworu wszyscy zaczęli grać. Najpierw nieśmiało, ale finałowe wykonanie stworzyło godną oprawę uroczystości.

Ze wspólnych pasji wyrastają także wymiany sportowe. Młodzi koszykarze z KK Wilki Morskie ze Szczecina i ich koledzy z klubu Basketballverband M-V z Rostocku rozgrywają podczas spotkań mecze życia. Tu niezbędne jest jednak doświadczenie trenerów, by rywalizacja sportowa nie przyćmiła celu spotkania – poznania się i ...polubienia. Trenerzy starają się rywalizację sportową urozmaicać wspólnymi warsztatami (np. ekologicznymi, kulinarnymi), grą miejską, innymi aktywnościami sportowymi, w których młodzież wspólnie działa. Tematem spotkań młodzieżowych może być także badanie polsko-niemieckiej historii (tak od ponad 20 lat realizuje współpracę I Liceum Ogólnokształcące w Szczecinie i Gymnasium Carolinum w Neustrelitz), elementy pedagogiki przeżyć (wspólny spływ kajakowy, wizyta w parku linowym, rajd rowerowy), czy też warsztaty na temat stereotypów i uprzedzeń pojawiające się w wielu spotkaniach młodzieżowych. Najważniejsze, by program odzwierciedlał zainteresowania młodych ludzi i był dostosowany do ich wieku. Wejście w interakcję, osobista rozmowa powodują, że z dwóch grup narodowych powstaje jedna dwunarodowa wspólnota.

Jolanta Włodarek, dyrektor Przedszkola Publicznego Nr 67 w Szczecinie od ponad 10 lat realizuje spotkania z przedszkolakami z Pasewalku (Kita Regenbogen)

i z Löcknitz (Kita Randow Spatzen). Zawsze z sukcesem. Spotkania tematycznie i organizacyjnie dostosowane są do potrzeb najmłodszych uczestników. Są to warsztaty lalkarskie w Teatrze Pleciuga, lekcje muzyczne w szczecińskiej filharmonii czy spotkania sportowe na stadionie lekkoatletycznym im. W. Marniaka (zawsze z medalem dla każdego dziecka). Najważniejsze są jednak wspólne zabawy w obu przedszkolach, bo i przestrzeń do zabawy inna, a i zabawki nie takie jak w domu. Dzieci po obu stronach granicy uczą się języka sąsiada i podczas spotkań pięknie śpiewają. Śpiewają zapewne też w domu, pokazując upominki z projektów i w sposób najbardziej autentyczny przekonują do współpracy polsko-niemieckiej: rodziców, rodzeństwo, dziadków i innych bliskich.

■ Polsko-niemiecki projekt szachowy Klubu Szachowego GRYF Szczecin i Chessclub4kids e. V. z Drezna, lipiec 2024 r., fot. Klub Szachowy GRYF

■ Jubileusz 20-lecia współpracy I LO ze Szczecina i Gymnasium Carolinum z Neustrelitz, Szczecin 4.06.2025, Fot. Archiwum I LO

Wzorcowy projekt „Spacerując po granicy” został zrealizowany we wrześniu 2025 roku w Mieszkowicach przez Szkołę Podstawową z Dobrej i Regionale Schule z Torgelow. Piękny most w Siekierkach stał się symbolicznym miejscem spotkania młodych Polaków i Niemców. Szkoły współpracują ze sobą od 2002 roku. W tym czasie w obu placówkach nastąpiła zmiana warty i przekazanie pałeczki młodszym nauczycielom. Od 16 lat projekty polsko-niemieckie koordynuje Justyna Pokomeda, nauczycielka matematyki, informatyki i techniki w polskiej szkole, która współpracuje z Kristine Bornhöft i Agnieszką Klukowską z Torgelow. Już kilka lat temu „znaleźliśmy formułę dla naszej wymiany” podkreśla Justyna Pokomeda. To spotkanie raz w roku, naprzemiennie

w Polsce i w Niemczech, z dużym naciskiem na integrację naszych uczniów, dobrą komunikację i wspólne działania. Strzałem w dziesiątkę w naszej współpracy okazał się turniej unihokeja, rozgrywany na początku projektu w mieszanych zespołach. Uczniowie uwielbiają także gry terenowe i zadania, które muszą wykonać wspólnie. Zabawa „tajemniczy wielbiciel”, która wymaga od uczestników wzajemnej życzliwości i uważności jest podczas naszych projektów świetnym punktem wyjścia do ewaluacji spotkania.

Aktywny udział młodzieży w przygotowanie spotkania międzynarodowego rozwija jej umiejętności organizacyjne oraz interpersonalne. Uczy, jak zarządzać czasem i zasobami, a także jak współpracować z róż-

wieśnikami – przekonuje Piotr Rosenkiewicz ze Szkoły Podstawowej Nr 1 w Barlinku. Spotkania umożliwiają młodym ludziom poznanie kultury, języka i historii sąsiadów. Stwarzają okazję do poszerzenia horyzontów oraz zrozumienia wspólnej historii i teraźniejszości, ale przede wszystkim do rozwoju kompetencji językowych. Realizacja wspólnych zadań wspiera współpracę i umiejętność pracy w grupie. Rodzi się więc pytanie, dlaczego nie wszyscy widzą potencjał, który kryją w sobie wymiany międzynarodowe? W czasach szczególnie trudnych dla naszej młodzieży: osamotnionej po pandemii, przytłoczonej trwającymi wokół wojnami, rodzącymi się w Europie ruchami nacjonalistycznymi i zagrożonej światem online, który daje poczucie złudnego życia.

Cornelia Pieper, była konsul Republiki Federalnej Niemiec w Gdańsku podczas jednego ze spotkań w Szczecinie powiedziała, że partnerstwo polsko-niemieckie nabrało w ostatnich latach głębi i autentyczności,

a nasze pogranicze poprzez współpracę szkolną, kulturalną i gospodarczą pokazało jak wiele możemy osiągnąć razem. Warto te słowa mieć w pamięci.

30 lat PNWM w Euroregionie Pomerania:

- Obie jednostki centralne PNWM wspierają rocznie prawie 200 polsko-niemieckich projektów młodzieżowych, przekazując dotacje szkołom, stowarzyszeniom czy domom kultury
- połowa z nich to projekty krótkie, charakterystyczne dla pogranicza
- co roku wśród wnioskodawców pojawiają się nowe przedszkola, które rozpoczynają polsko-niemiecką przygodę
- co roku spotyka się ze sobą kilka tysięcy młodych Polaków i Niemców
- od wielu lat dotacja PNWM w Euroregionie Pomerania wynosi każdego roku ok. 1mln 400 tys. PLN i 550 tys. EUR.

Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pomerania reprezentuje PNWM w województwie zachodniopomorskim, zaś Kommunalgemeinschaft Pomerania e.V. w Meklemburgii Pomorzu Przednim, wspierając merytorycznie i finansowo polsko-niemieckie projekty młodzieżowe.

Wszystkich zainteresowanych współpracą polsko-niemiecką zapraszamy do kontaktu

www.pomerania.org.pl oraz www.pomerania.net

Deutsch-Polnisches Jugendwerk
Polsko-Niemiecka Współpraca Młodzieży

■ Polsko-niemieckie spotkanie pracowników biur w ramach projektu Trans-coding Pomerania, Greifswald, 20.09.2020, Fot. Archiwum SGPEP

JULIA LEŚNIEWSKA

Kierownik Sieci Informacyjno-Doradczej Szczecin

MARTA MATUSIAK

IBN Greifswald

CENTRUM USŁUGOWO-DORADCZE, PUNKT KONTAKTOWO-DORADCZY I SIEĆ INFORMACYJNO-DORADCZA

30 lat współpracy i rozwoju w Euroregionie Pomerania

Od ponad trzech dekad Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pomerania aktywnie uczestniczy w budowaniu współpracy transgranicznej. Jednym z najważniejszych filarów tej działalności są inicjatywy doradczo-informacyjne, które nie tylko wspierają gospodarkę regionu, ale też przyczyniają się do pogłębiania partycypacji społecznej i wzajemnego zrozumienia między mieszkańcami po obu stronach granicy.

Centrum Usługowo-Doradcze (CUD)

Od stycznia 2023 roku Stowarzyszenie realizowało projekt Centrum Usługowo-Doradcze (CUD), pełniąc w nim funkcję koordynatora polskich partnerów. Całkowita wartość projektu wynosiła 5 253 949,26 EUR, z czego 295 117,64 EUR przypadło Stowarzyszeniu. Projekt był dofinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Współpracy Interreg V A.

■ Dni Współpracy Polsko-Niemieckiej 2025, Szczecin
8.10.2025, Fot. Archiwum SGPEP

Głównym celem CUD było wspieranie transgranicznej działalności małych i średnich przedsiębiorstw, stowarzyszeń, fundacji, gmin, instytucji edukacyjnych oraz osób prywatnych. Sieć obejmowała 10 biur kontaktowych w Polsce i Niemczech, oferując pomoc w nawiązywaniu kontaktów partnerskich, inicjowaniu nowych projektów i rozwijaniu współpracy gospodarczej.

■ Podróż studyjna „Energia nowoczesnego miasta”.
Szczecin, 25.03.2025, Fot. Archiwum SGPEP

W ramach projektu organizowano także wydarzenia branżowe oraz przekazywano informacje wspierające rozwój ekonomiczny regionu. Projekt CUD realizowano do 31 października 2023 r.

Początki tego przedsięwzięcia sięgają roku 1994, kiedy przy Kommunalge-meinschaft POMERANIA w Löcknitz powstała Grupa Projektowa Pomerania. Jej celem było tworzenie centrów informacyjno-doradczych (IBZ) w miastach przygranicznych – m.in. w Schwedt, Pasewalku, Wolgastie, Bergen, Löcknitz, Stralsundzie i Greifswaldzie. Ośrodki te wspierały przedsiębiorców w nawiązywaniu kontaktów z partnerami w Polsce i Niemczech, stając się z czasem ważnym elementem regionalnej infrastruktury współpracy. W kolejnych latach IBZ-y przekształciły się w sieć Centrów Usługowo-Doradczych (CUD) Pomerania, która na trwałe wpisała się w krajobraz społeczno-gospodarczy pogranicza.

Po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej w 2004 r. i zniesieniu granic wewnętrznych w ramach strefy Schengen w 2007 r. zmienił się charakter współpracy transgranicznej. W regionie pojawiły się nowe potrze-

by – związane z migracją, integracją społeczną i wymianą administracyjną. W odpowiedzi na te wyzwania władze powiatu Uecker-Randow wraz z partnerami ze Szczecina utworzyły w kwietniu 2009 roku w Löcknitz Polsko-Niemiecki Punkt Doradczy dla Obywateli Regionu Przygranicznego, współfinansowany z programu Interreg IV A. Projekt ten, wspierany przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych Meklemburgii-Pomorza Przedniego, Urząd Löcknitz-Penkun oraz Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pomerania, zapoczątkował nowy etap współpracy obywatelskiej w regionie.

Punkt Kontaktowo-Doradczy

Kontynuacją tych działań było uruchomienie projektu Punkt Kontaktowo-Doradczy, którego realizację Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pomerania przejęło w styczniu 2023 roku od Gminy Miasto Szczecin. Całkowita wartość projektu wynosiła 582 171,04 EUR, z czego 57 808,00 EUR stanowiło wsparcie finansowe dla Stowarzyszenia.

Głównym celem Punktu było wspieranie i rozwijanie integracji społecznej mieszkańców Euroregionu Pomerania, tworzenie sieci współpracy pomiędzy administracjami Polski i Niemiec oraz zwiększenie efektywności i dostępności urzędów i instytucji publicznych. Punkt powstał z myślą o osobach, które ze względu na miejsce pracy lub zamieszkania korzystają z usług po obu stronach granicy. Oferowano tu wsparcie w załatwianiu formalności życia codziennego i doradztwo międzyinstytucjonalne.

Wysokie zainteresowanie usługami doprowadziło do powstania kolejnych punktów w Szczecinie, Świnouj-

ściu, Myśliborzu, Karlinie i Koszalinie – które z czasem stworzyły solidną podstawę dzisiejszej Sieci Informacyjno-Doradczej.

Sieć Informacyjno-Doradcza (SID)

Od listopada 2023 roku realizowany jest kolejny etap tej współpracy – projekt Sieć Informacyjno-Doradcza (SID). Stanowi on naturalną kontynuację wcześniejszych działań w ramach CUD i Punktu Kontaktowo-Doradczego. Projekt jest współfinansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Współpracy Interreg VI A Meklemburgia-Pomorze Przednie / Brandenburgia / Polska 2021–2027. Jego wartość wynosi 5 954 163,35 EUR, z czego 915 170,40 EUR przypada na Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pomerania.

Nowa sieć bezpośrednio nawiązuje do wieloletnich doświadczeń Centrów Usługowo-Doradczych (CUD) Pomeranii, które od połowy lat 90. stanowiły kluczowy punkt kontaktowy dla przedsiębiorców, samorządów i mieszkańców regionu. Zgodnie z rekomendacją partnerów programu Interreg VI A połączono wcześniejsze projekty w jedno wspólne przedsięwzięcie, dzięki czemu możliwe stało się efektywne wykorzystanie doświadczeń i zasobów obu stron granicy.

W realizację projektu zaangażowanych jest sześć partnerów: Kommunalgeimeinschaft POMERANIA (partner wiodący), STIC Spółka Aktywizacji Gospodarczej Powiatu Märkisch-Oderland, Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pomerania, Miasto Świnoujście, Miasto Koszalin oraz Ogrody Przelewice – Zachodniopomorskie Centrum Kultury Obszarów Wiejskich i Edukacji Ekologicznej.

W nowej perspektywie finansowej sieć została wzmocniona instytucjonalnie. Po stronie niemieckiej do projektu dołączył powiat Märkisch-Oderland, natomiast działania po stronie polskiej koordynuje Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pomerania, nadzoruje prace biur w Szczecinie, Koszalinie, Świnoujściu i Przelewicach. Dzięki temu SID stanowi trwałą i nowoczesną strukturę współpracy transgranicznej.

Podobnie jak wcześniejsze projekty, SID wspiera wszystkie podmioty zaangażowane w działalność ponadgraniczną. Sieć obejmuje 9 biur kontaktowych w Polsce i Niemczech, oferując doradztwo gospodarcze, wsparcie instytucjonalne, inicjowanie projektów i pomoc w nawiązywaniu kontaktów biznesowych. To naturalna kontynuacja niemal 30 lat współpracy polsko-niemieckiej, której celem jest wspieranie rozwoju gospodarczego i społecznego regionu przygranicznego.

Gospodarka, edukacja i zrównoważony rozwój regionu

Zakres tematyczny Sieci Informacyjno-Doradczej obejmuje nie tylko doradztwo gospodarcze i społeczne, lecz także kulturę, edukację oraz zagadnienia związane ze zrównoważonym rozwojem. Dzięki temu sieć aktywnie przyczynia się do pogłębiania wzajemnego zrozumienia, promowania idei trwałego rozwoju i umacniania europejskiego ducha współpracy w regionie przygranicznym.

Swoje cele SID realizuje poprzez różnorodne formy aktywności – od polsko-niemieckich podróży studyjnych przedsiębiorców, przez webinaria i fora branżowe, po wydarzenia edukacyjne i kulturalne, które budują

przestrzeń dialogu i współpracy między instytucjami, organizacjami i mieszkańcami obu krajów.

Szczególne miejsce w kalendarzu inicjatyw zajmuje Międzynarodowa Konferencja Edukacyjna, współorganizowana wraz z Instytutem Pedagogiki Uniwersytetu Szczecińskiego. To coroczne wydarzenie poświęcone jest edukacji w kontekście transgranicznym. Wśród prelegentów znajdują się przedstawiciele polskich i niemieckich instytucji oświatowych, którzy dzielą się doświadczeniami w zakresie nowoczesnych metod nauczania, innowacyjnych technologii edukacyjnych oraz komunikacji międzykulturowej.

Równie ważnym elementem działalności SID są Dni Współpracy Polsko-Niemieckiej, organizowane we współpracy z Miastem Szczecin. Wydarzenia te stanowią platformę wymiany doświadczeń i dobrych praktyk, a także okazję do spotkań osób zaangażowanych w rozwój regionu przygranicznego. Podczas debat i rozmów kularowych omawiane są aktualne wyzwania, trendy oraz kierunki dalszego wzmacniania współpracy polsko-niemieckiej.

Ważnym obszarem działań sieci są również inicjatywy wspierające rozwój gospodarki zrównoważonej i innowacyjnej. Przykładem jest podróż studyjna poświęcona odnawialnym źródłom energii, zorganizowana w 2024 roku we współpracy z Powiatem Pomorze Przednie-Greifswald. Uczestnicy mieli okazję odwiedzić m.in. Park Słoneczny w Polzow, biogazownię w Torgelow oraz projekt wodorowy w Lubminie, poznając

praktyczne rozwiązania i nawiązując nowe kontakty biznesowe.

Konsekwencją tego typu inicjatyw było Polsko-Niemieckie Forum Przedsiębiorców „Potencjał konopi wzdłuż łańcucha wartości”, które odbyło się w Greifswaldzie 26 września 2024 roku. Wydarzenie to, zorganizowane wspólnie z partnerami – IHK Neubrandenburg, BioCon Valley, FPS oraz Centrum Bioekonomii w Anklam – zgromadziło ekspertów z obu krajów, którzy omawiali nowe możliwości współpracy w dziedzinie bioekonomii i zrównoważonej gospodarki. Forum po raz kolejny potwierdziło, że IBN/SID stanowi skuteczną platformę wymiany wiedzy, innowacji i dobrych praktyk na rzecz wspólnego rozwoju regionu.

Podsumowanie

Trzy dekady działalności doradczej w Euroregionie Pomierania to historia konsekwentnego rozwoju, współpracy i wzajemnego zaufania. Od pierwszych centrów doradczych w latach 90. po dzisiejszą, nowoczesną Sieć Informacyjno-Doradczą – wszystkie te inicjatywy łączy jeden cel: tworzenie wspólnej przestrzeni społecznej i gospodarczej w sercu Europy.

DOREEN BORCHERT, Sieć Informacyjno-Doradcza Löcknitz – doradca
AGNIESZKA SPIEGEL, Sieć Informacyjno-Doradcza Löcknitz – doradca
PATRYCJA JEZIOROWSKA, Główny Specjalista ds. Projektów Własnych, Szczecin

HISTORIA I ZADANIA POLSKO-NIEMIECKIEGO DORADZTWA OBYWATELSKIEGO W SZCZECINIE I W LÖCKNITZ

Kiedy w 2009 roku w Löcknitz otwarto pierwszy Punkt Kontaktowo-Doradczy niewielu przypuszczało, że stanie się on tak ważnym miejscem w regionie przygranicznym. Początkowo była to odpowiedź na rosnącą liczbę obywateli polskich, którzy przenosili się do Niemiec, oraz obywateli niemieckich, którzy osiedlali się w Polsce. Formalności związane z pracą, ubezpieczeniem lub rejestracją często sprawiały trudności, które potęgowała bariera językowa w urzędach.

W tej sytuacji władze powiatu Uecker-Randow podjęły inicjatywę utworzenia punktu kontaktowego dla obywateli polskich i niemieckich. Rola partnera wiodącego w realizacji polsko-niemieckiego projektu w ramach programu Interreg IVA została powierzona Kommunalgemeinschaft Pomerania. W kwietniu 2009 r. w Löcknitz, we współpracy z gminą Szczecin (partnerem projektu), otwarto polsko-niemiecki Punkt Kontaktowo-Doradczy dla mieszkańców regionu przygranicznego.

Biuro szybko zyskało reputację „pierwszego punktu kontaktowego” w sprawach urzędowych. Mieszkań-

■ Warsztaty prawne w ramach projektu „The one and only Pomerania”, Löcknitz, 26.09.2024, Fot. Archiwum SGPEP

cy przychodzili z pytaniami, dokumentami i problemami, które często wydawały się nierozwiązywalne. Doradcy z empatią i praktycznym podejściem wyjaśniali przepisy, pomagali wypełniać formularze, dzwonili do urzędów po obu stronach granicy – krótko mówiąc,

■ Polsko-niemiecki dzień informacji i konsultacji, Löcknitz, 9 września 2025 r., Fot. Archiwum Kommunalgemeinschaft Pomerania e.V.

byli pierwszym punktem kontaktowym, do którego można było się zwrócić w przypadku problemów urzędowych. W ten sposób punkt kontaktowy stał się miejscem, w którym ludzie spotykali się z przepisami prawnymi dotyczącymi ich codziennych problemów, a bariery językowe i administracyjne straciły na znaczeniu.

W maju 2011 roku otwarto oddział w Szczecinie, a kolejne instytucje dołączyły jako partnerzy, aby wesprzeć projekt. Dzięki utworzeniu punktów kontaktowych w Löcknitz i Szczecinie mieszkańcy znaleźli kompetentnych partnerów do rozmów na tematy społeczne i codzienne. Było to jednocześnie uzupełnieniem działań Centrów Usługowo-Doradczych, które wspierały przedsiębiorców w zakresie współpracy transgranicznej.

Od stycznia 2021 r. Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pomerania przejęło od miasta Szczecina zarządzanie Punktem Kontaktowo-Doradczym po stronie polskiej. Kontynuuje jego działalność i rozszerza ofertę usług oraz współpracę z partnerami niemieckimi.

Na podstawie rekomendacji partnerów „Programu współpracy Interreg VI A Meklemburgia-Pomorze Przednie / Brandenburgia / Polska 2021–2027”, dotyczącej połączenia projektów „Centra Usługowo-Doradcze” i „Punkt Kontaktowo-Doradczy dla obywateli polskich i niemieckich” w jeden projekt, Walne Zebranie Delegatów Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Pomerania i Kommunalgemeinschaft Pomerania podjęły decyzję o kontynuacji nowo zainicjowanego projektu „Sieć Informacyjno-Doradcza” (SID) w okresie od 1 listopada 2023 r. do 31 października 2027 r.

Zakres doradztwa i typowe przypadki

Pracownicy sieci SID w Szczecinie i w Löcknitz pomagają zarówno w sprawach codziennych, jak i bardziej złożonych, dotyczących mieszkańców regionu przygranicznego i pracowników transgranicznych. Każdy przypadek jest inny, ale wszystkie mają jedną wspólną cechę: konieczność zrozumienia przepisów i znalezienia praktycznych rozwiązań.

Zakres wsparcia obejmuje między innymi:

- **Ubezpieczenie zdrowotne:** przeniesienie ubezpieczenia za pomocą formularza S1, wypełnianie wniosków o zasiłek chorobowy, tłumaczenie korespondencji z kasami chorych, wyjaśnianie zasad leczenia

w obu krajach lub korzystania z Europejskiej Karty Ubezpieczenia Zdrowotnego (EKUZ). Doradcy pomagają również osobom powracającym do Polski w przywróceniu ciągłości ubezpieczenia zdrowotnego.

- **Sprawy zawodowe:** doradcy pomagają w podjęciu pierwszej pracy w Niemczech – wspierają w uzyskaniu numeru identyfikacyjnego, wyjaśniają zasady zatrudnienia i podatków, tłumaczą pisma z kasy rodzinnej, urzędów pracy lub pracodawców. Pomagają również w zmianie klasy podatkowej, ubieganiu się o świadczenia rodzinne (zasiłek na dziecko), zasiłek macierzyński i rodzicielski, a także w trudnych sytuacjach – np. w sporach z pracodawcą lub w przypadku rozwiązania umowy o pracę.
- **Ubezpieczenie emerytalne:** Po latach pracy za granicą wiele osób nie wie, gdzie i jak złożyć wniosek o emeryturę lub rentę. Pracownicy sieci SID pomagają w wypełnieniu dokumentów, tłumaczą pisma niemieckiego ubezpieczenia emerytalnego (Deutsche Renten Versicherung) i polskiego ZUS oraz wyjaśniają, jak połączyć świadczenia z obu krajów bez utraty uprawnień.
- **Mieszkanie i sprawy urzędowe:** Jest to bardzo szeroka kategoria – od zameldowania, złożenia wniosku o zaświadczenie z Schufa lub zawarcia umowy najmu, aż po wnioski o dodatek mieszkaniowy. Doradcy pomagają również w zapisywaniu dzieci do szkół i przedszkoli, zmianie rejestracji samochodów, tłumaczeniu dokumentów i pism urzędowych.
- **Sprawy rodzinne i społeczne:** doradztwo obejmuje również kwestie związane z opieką nad dziećmi,

świadczeniami socjalnymi, formalnościami po urodzeniu dziecka lub przeniesieniem świadczeń między krajami.

Sieć SID rozszerza swoją działalność doradczą i formalizuje sieć kontaktów z polskimi i niemieckimi urzędami i instytucjami poprzez podpisywanie umów o współpracy. Przykładem tego jest umowa z kasą chorych Barmer, która umożliwia szybsze i skuteczniejsze rozwiązywanie spraw ubezpieczeniowych dla mieszkańców regionu przygranicznego.

Sieć SID w Szczecinie i Löcknitz to miejsca, w których każdy może liczyć na pomoc. Formalności są wyjaśniane w sposób jasny, rzeczowy i w obu językach. Doradcy nie tylko wyjaśniają przepisy, ale także pomagają zrozumieć, jak funkcjonują one w praktyce – ponieważ wiedzą, że życie po obu stronach granicy nie zawsze mieści się w rubrykach urzędowych formularzy.

Poradniki online i znaczenie SID

Osobom, które nie mogą osobiście przyjść do biura SID, oferuje się doradztwo za pośrednictwem poczty elektronicznej i telefonu, a także poradniki online, w tym „Jak znaleźć pracę w Niemczech?”, przewodniki dla kierowców, informacje na temat praw pracowników transgranicznych i zasad dotyczących zwolnień lekarskich.

Dzięki poradnikom online każdy może znaleźć potrzebne informacje na temat pracy, ubezpieczenia, zwolnień lub dokumentów transgranicznych – nawet bez wychodzenia z domu. W ten sposób również mieszkańcy bardziej odległych regionów mogą skorzystać z pomocy i przygotować się do formalności jeszcze przed wizytą w urzędzie.

Obecnie sieć SID stanowi nieodzowne wsparcie dla mieszkańców regionu przygranicznego – ułatwia życie pracownikom, przedsiębiorcom i instytucjom, budując mosty prawne, językowe i kulturowe.

Sieć SID odgrywa również ważną rolę w integracji europejskiej, pokazując, jak praktyczna współpraca transgraniczna zbliża społeczności, ułatwia codzienne życie i wzmacnia zaufanie między Polakami i Niemcami w regionie. Jest to przykład tego, że współpraca na

szczeblu lokalnym może przynieść konkretne rezultaty w budowaniu zintegrowanego i przyjaznego obszaru przygranicznego.

Z okazji 30-lecia Euroregionu Pomorze sieć SID może z całą pewnością stwierdzić: „Jesteśmy częścią sukcesu integracji i współpracy transgranicznej – ponieważ każda sprawa, od listu z Niemieckiej Republiki Demokratycznej po mandat na niemieckiej autostradzie, dowodzi, że życie w regionie nie zna granic”.

ANEKS

Zarządy Komunalnego Związku Celowego Gmin Pomorza Zachodniego Pomerania i Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Pomerania

Zarząd KZC GPZ „Pomerania”

1993-1994

Prezes: Ryszard Wasilek, Stargard Szczeciński; Wojciech Długoborski, Gryfino
Wiceprezes: Maciej Jarmusz, Sejmik Województwa Szczecińskiego; Cezary Arciszewski, Police;
Członkowie: Krzysztof Krauze, Nowogard; Mirosław Chylicki, Goleniów

1994-1999

Prezes: Zbigniew Zychowicz, Szczecin
Wiceprezes: Jan Dąbrowski, Stargard Szczeciński
Członkowie: Kazimierz Ziemba, Nowogard; Marek Kozicki, Gryfino; Waldemar Tunkiewicz, Goleniów

1999-2001

Prezes: Jan Dąbrowski, Stargard Szczeciński
Wiceprezes: Henryk Sobolewski, Koszalin
Członkowie: Ryszard Święcicki, Dębno; Kazimierz Ziemba, Nowogard; Janusz Gałka, Kalisz Pomorski

Zarząd SGPEP

2001-2003

Prezes: do 2002 r. Stanisław Wziątek, Połczyn Zdrój; od 2002 r. Edmund Runowicz, Szczecin
Wiceprezes: Teresa Działoszewska, Ińsko
Członkowie: Jan Dąbrowski, Stargard Szczeciński; Ryszard Święcicki, Dębno; Janusz Gałka, Kalisz Pomorski; Kazimierz Ziemba, Nowogard; Jarosław Specjalski, Świnoujście; od 2002 Mieczysław Żuławski, Koszalin; od 2002 Józef Pietraszak, Świdwin

2003-2007

Prezes: do 2004 r. Leszek Chwat, Szczecin; od 2004 r. Piotr Krzystek, Szczecin
Członkowie: Bożena Iwasiuk, Lipiany; Helena Rakowska, Człopa; Arkadiusz Klimowicz, Darłowo; Henryk Piłat, Gryfino; Genowefa Polak, Czaplinek; Jan Olszewski, Resko; Sławomir Ruszkowski, Trzebiatów; do 2005 Sylwester Getka, Nowe Warpno

2007-2011

Prezes: Mirosław Mikietyński, Koszalin

Wiceprezes: Tomasz Jarmoliński, Szczecin

Członkowie: Henryk Broda, Będzino; Ryszard Sola, Łobez; Maciej Szabałkin, Gryfino; Arkadiusz Klimowicz, Darłowo; Zbigniew Pomieczynski, Świnoujście; Robert Zdobylak, Stargard Szczeciński

2011-2015

Prezes: Zygmunt Siarkiewicz, Barlinek

Wiceprezes: Krzysztof Soska, Szczecin

Członkowie: Henryk Broda, Będzino; Piotr Downar, Dębno; Eugeniusz Jasiewicz, Wolin; Piotr Jedliński, Koszalin; Arkadiusz Mazepa, Myślibórz; Ryszard Sola, Łobez; Maciej Szabałkin, Gryfino

2015-2019

Prezes: Krzysztof Soska, Szczecin

Wiceprezes: Władysław Kiraga, Nowe Warpno

Członkowie: Tomasz Czuczak, Koszalin; Bazyli Baran, Szczecin; Henryk Broda, Będzino; Janusz Gromek, Kołobrzeg; Eugeniusz Jasiewicz, Wolin; Piotr Pawlik, Mirosławiec; Janusz Żmurkiewicz, Świnoujście

2019-2024

Prezes: Krzysztof Soska, Szczecin

Wiceprezes: Tomasz Czuczak, Koszalin

Członkowie: Piotr Pawlik, Mirosławiec; Anna Mieczkowska, Kołobrzeg; Janusz Żmurkiewicz, Świnoujście; Bazyli Baran, Szczecin; Bogdan Wankiewicz, Powiat Wałecki; Mirosław Kluk, Pełczyce; Grzegorz Kulbicki, Dębno

2024-2029

Prezes: Krzysztof Soska, Miasto Szczecin

Wiceprezes: Beata Górecka, Koszalin

Członkowie: Piotr Pawlik, Mirosławiec; Joanna Agatowska, Świnoujście; Anna Mieczkowska, Kołobrzeg; Beata Piekarczyk, Powiat Gryfiński; Iwona Wiśniewska, Powiat Stargardzki; Wojciech Czepułkowski, Dębno; Bogdan Wankiewicz, Powiat Wałecki

Prezydenci polskiej części Euroregionu Pomerania

1995-1999	Zbigniew Zychowicz
1999-2003	Zygmunt Meyer
2003-2007	Mirosław Mikietyński
2007-2011	Piotr Krzystek
2011-2015	Piotr Krzystek
2015-2019	Piotr Jedliński
2019-2024	Krzysztof Soska
2024-2029	Krzysztof Soska

Dyrektorzy biura

1995-1997	Sławomir Machowicz
1997-1998	Ryszard Zdebski
1998-2004	Urszula Berlińska Zastępca: Jolanta Świdorska 2000-2001 r., od 2002 r. Paweł Bartnik
2004-2006	Norbert Obrycki Zastępca: Paweł Bartnik
Od 2006	Paweł Bartnik Zastępca: Irena Stróżyńska od 2012 do 2022 r. Katarzyna Dąbrowska od 2024 r.

Prezydium Kommunalgemeinschaft Europaregion Pomerania e.V.

31.03.1993 - 16.02.1995

Prezydent:	Rainer Haedrich, Landkreis Pasewalk
Zastępca:	Peter Schauer, kreisfreie Stadt Schwedt/Oder
Członkowie:	Joachim von der Wense, Hansestadt Greifswald Dr. Joachim Benthin, Landkreis Prenzlau Thorsten Reinhold, Landkreis Wolgast

16.02.1995 - 10.12.1999

Prezydent:	Rainer Haedrich, Landkreis Uecker-Randow
Zastępca:	Dr. Joachim Benthin, Landkreis Uckermark
Członkowie:	Joachim von der Wense, Hansestadt Greifswald Herbert Kautz, Landkreis Ostvorpommern Wolfhard Molkentin, Landkreis Nordvorpommern Klaus-Dieter Schmidt, Landkreis Barnim

10.12.1999 - 23.05.2002

Prezydent: Dr. Joachim Benthin, Landkreis Uckermark
Zastępca: Siegfried Wack, Landkreis Uecker-Randow
Członkowie: Joachim von der Wense, Hansestadt Greifswald
Herbert Kautz, Landkreis Ostvorpommern
Wolfhard Molkentin, Landkreis Nordvorpommern
Klaus-Dieter Schmidt, Landkreis Barnim

23.05.2002 – 16.12.2004

Prezydent: Siegfried Wack, Landkreis Uecker-Randow

23.05.2002 – 06.07.2010

Zastępca: Bodo Ihrke, Landkreis Barnim
Członkowie: Dr. Arthur König, Universitäts- und Hansestadt Greifswald
Dr. Ulrike Lucas, Landkreis Rügen
Wolfhard Molkentin, Landkreis Nordvorpommern
Klemens Schmitz, Landkreis Uckermark

16.12.2004 - 06.07.2010

Prezydent: Klemens Schmitz, Landkreis Uckermark
Członkowie: Dr. Volker Böhning, Landkreis Uecker-Randow

06.07.2010 – 11.12.2014

Prezydent: Dr. Volker Böhning, Landkreis Uecker-Randow (ab 9/2011 Landkreis Vorpommern-Greifswald)
Zastępca: Lothar Großklaus, Landkreis Nordvorpommern (ab 9/2011 Landkreis Vorpommern-Rügen)
Członkowie: Dr. Arthur König, Universitäts- und Hansestadt Greifswald
Dr. Paul Krüger, Stadt Neubrandenburg
Dietmar Schulze, Landkreis Uckermark
Carsten Bockhardt, Landkreis Barnim

11.12.2014 -11.12.2019

Prezydent: Dr. Alexander Badrow, Hansestadt Stralsund
 Zastępcza: Lothar Großklaus, Landkreis Vorpommern-Rügen
 Członkowie: Heiko Kärger Landkreis Mecklenburgische Seenplatte
 Dr. Arthur König, Universitäts- und Hansestadt Greifswald
 Dietmar Schulze, Landkreis Uckermark
 Carsten Bockhardt, Landkreis Barnim

11.12.2019 – 03.07.2025

Prezydent: Michael Sack, Landkreis Vorpommern-Greifswald
 Zastępcza: Karina Dörk, Landkreis Uckermark
 Członkowie: Heiko Kärger Landkreis Mecklenburgische Seenplatte
 Dr. Alexander Badrow, Hansestadt Stralsund
 Dr. Alexander Benkert, Landkreis Vorpommern-Rügen
 Holger Lampe, Landkreis Barnim

od 03.07.2025

Prezydent: Michael Sack, Landkreis Vorpommern-Greifswald
 Zastępcza: Karina Dörk, Landkreis Uckermark
 Członkowie: Heiko Kärger Landkreis Mecklenburgische Seenplatte
 Dr. Stefan Fassbinder, Universitäts- und Hansestadt Greifswald
 Petra Harder, Landkreis Vorpommern-Rügen
 Holger Lampe, Landkreis Barnim

Prezydenci niemieckiej części Euroregionu Pomerania Dyrektorzy

1995 - 1999	Rainer Haedrich	1994 – 2014	Peter Heise
1999 - 2002	Dr. Joachim Benthin	2014 – 2024	Andrea Gronwald
2002 - 2004	Siegfried Wack	2025 – dziś	Martin Hanf
2004 – 2010	Klemens Schmitz		
2010 – 2014	Dr. Volker Böhning	Zastępcy	
2014 – 2019	Dr. Alexander Badrow	1994 – 2014	Andrea Gronwald
2019 – heute	Michael Sack	2014 - 2018	Diana Buche
		2018 – dziś	Udo Hirschfeld

Bibliografia

ARCHIWA

- Archiwum Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Pomerania w Szczecinie.
- Archiwum Kommunalgemeinschaft Pomerania e.V. w Löcknitz.
- Archiwum Sekretariatu Euroregionu Pomerania w Szczecinie.

OPRACOWANIA

- P. Bartnik, J. Macholak. *Kronika Szczecina 1945 – 2005 „Z biegiem lat z biegiem dni”*, Szczecin 2005.
- *Deбаты transgraniczne*. Szczecin 2011.
- *20 – lecie Euroregionu Pomerania*. Red. P. Bartnik, I. Kowalczyk, I. Stróżyńska, A. Warska, Szczecin 2015.
- M. Matlegiewicz *Efekty rozwoju współpracy przygranicznej na przykładzie Euroregionu Pomerania* (praca doktorska napisana pod kierunkiem prof. Dr. Hab. W. Grzywacza), Szczecin 2001.
- *Polsko-niemiecka konferencja – Nasze pogranicze, między wizją a praktyką*, Szczecin 2010.
- *Przeszłość, teraźniejszość i przyszłość samorządowej współpracy transgranicznej w Euroregionie Pomerania w latach 1993 - 2013*, red. A. Warska, Szczecin 2013.
- E. Szczygieł – *Lembicz Współczesna polsko-niemiecka współpraca transgraniczna na przykładzie FMP Euroregionu Pomerania* (praca licencjacka napisana pod kierunkiem dr. B. Wójcika), Szczecin 2020.
- B. Wolerek *Współpraca polsko-niemiecka w Euroregionie Pomerania 1995 – 2008*. (praca magisterska napisana pod kierunkiem prof.dr.hab. W. Stępińskiego), Szczecin 2010.
- M. Żurek *Teoria współpracy transgranicznej na przykładzie Euroregionu Pomerania*, Szczecin 2011.

MATERIAŁY STATYSTYCZNE

- *Euroregiony 2000 w drodze do przyszłości*, red. J. Wohl, Szczecin 1998.
- *Euroregion Pomerania*, Szczecin 1997.

- *Panorama Euroregionów*, Jelenia Góra, 1997.
- *Panorama Euroregionów*, Jelenia Góra 1998.
- *Euroregiony w nowym podziale terytorialnym Polski*, Warszawa – Wrocław 1999.
- *Euroregiony w granicach Polski*, Wrocław 2004.

ARTYKUŁY

- *Bahn macht in Vorpommern Dampf*, „Nordkurier“, 23.01.1999.
- P. Bartnik *Od Komunalnego Związku Celowego Gmin Pomorza Zachodniego do Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Pomerania 1993 – 2003*, Europomerania nr 3, 2003.
- P. Bartnik *Podsumowanie i trochę historii*, Europomerania nr 3 2003.
- P. Bartnik *Od Związku Gmin do trójnarodowego porozumienia*, Europomerania nr 1,1 2005.
- P. Bartnik *Od KZC GPZ do SGPEP 1993 – 2003*, Przegląd Zachodniopomorski nr 2, 2004.
- P. Bartnik *Euroregion Pomerania 1995 – 2002*, *Studia Archiwalno – Historyczno – Politologiczne*, red. A. Czubiński i J. Macholak, Szczecin 2003.
- P. Bartnik *Od KZC GPZ do SGPEP*, *Zachodniopomorskie w Unii Europejskiej – doświadczenia pierwszego roku*, Szczecin 2005.
- P. Bartnik i I. Stróżyńska *Euroregionalne reminiscencje w codzienności pogranicza. Głos publicystów*, red. B. Twardochleb, Szczecin 2015.
- U. Berlińska *Euroregion z perspektywy integracji europejskiej. Integracja i tożsamość Zachodniopomorskiego w przededniu rozszerzenia Unii Europejskiej*, red. S. Flajterski, J. Jasnowska, W. Olejniczak, Szczecin 2003.
- U. Berlińska *Marzenia stały się rzeczywistością. Krótka historia 15 – lecia Euroregionu Pomerania*, Europomerania nr 1, 2001.
- U. Berlińska *Euroregionalne znaczenie współpracy*, Europomerania nr 4, 2002.
- *BGS verstärkt Übergabe nach Polen*, „Nordkurier“, 7.10.1998

- Deutsche und Polen feiern dreifach, „Märkische Oderzeitung“, 28.08.1998.
- Deutsche und Polen vereinbaren Projekte, „Nordkurier“, 2.03.1998 w: „Presse-Auswertung“. Mecklenburg-Vorpommern. Wirtschaftsministerium-Pressbüro.
- Durchbruch für Schwedter Grenzübergang, „Märkische Oderzeitung“, 13.11.1998.
- Ein neues Logo schmückt die Euroregion Pomerania, „Nordkurier“, 6.05.1998.
- Es klappt schon mit den Nachbarn, „Nordkurier“, 1.07.1998.
- EU unterstützt Projekte der Pomerania, „Nordkurier“, 9.05.1998.
- Gemeinsame Projekte, „Nordkurier“, 19.05.1998.
- Grenzübergang Garz im Jahr 2000 geplant, „Nordkurier“, 14.04.1998.
- Gute Adresse, „Nordkurier“, 10.01.1998.- I. Kowalczyk *II Euroregionalne prezentacje gospodarcze*, Europomerania nr4, 2002.
- I. Kowalczyk, E. Lewoczko *Polsko-niemieckie projekty młodzieżowe. Czas na podsumowanie*. Europomerania nr 1, 2007.
- I. Kowalczyk, E. Lewoczko *Polsko-Niemiecka Współpraca Młodzieży w Euroregionie Pomerania*, Europomerania nr 1, 2008.
- A. Lipińska *Pierwsze spotkania Szkolnych Klubów Europejskich*, Europomerania nr 3, 2002.
- A. Lipińska *Wesoła integracja. Euroregionalna Olimpiada Sportowa*, Europomerania nr 4, 2002.
- A. Lipińska *Program Współpracy Transgranicznej Południowego Bałtyku 2007-2013 zatwierdzony przez Komisję Europejską*, Europomerania nr 1, 2008.
- J. Leśniewska i M. Świst *Małe Projekty w Euroregionie Pomerania*, Europomerania nr 1, 2008.
- Neue Aufgabe für Pomerania, „Nordkurier“, 20.05.1998.
- Neues Gymnasium und Gewerbeförderung ab 2000, „Pasewalker Zeitung“, 22.02.1999- N. Obrycki *Euroregion Pomerania doświadczenia pierwszego roku w Unii Europejskiej – wizje przyszłości*, W: Zachodniopomorskie w Unii Europejskiej – doświadczenie pierwszego roku, Szczecin 2005.
- Polen wollen Übergang in Hintersee, „Pasewalker Zeitung“, 14.11.1998
- Rote Liste soll Polen und Deutschen alarmieren, „Nordkurier“, 16.05.1998
- Schröm G., Kunst verbindet über Grenze hinweg „Pasewalker Zeitung“, 12.12.1998
- Z. Siarkiewicz *Sprawozdanie z działalności zarządu SGPEP za rok 2014*, Newsletter, Szczecin 2015.
- K. Soska *Sprawozdanie z działalności zarządu SGPEP za rok 2015*, Newsletter, Szczecin 2016.
- K. Soska *Sprawozdanie z działalności zarządu SGPEP za rok 2016*, Newsletter, Szczecin 2017.
- K. Soska *Sprawozdanie z działalności zarządu SGPEP za rok 2017*, Newsletter, Szczecin 2018.
- K. Soska *Sprawozdanie z działalności zarządu SGPEP za rok 2018*, Newsletter, Szczecin 2019.
- I. Stróżyńska *Integracja i rozwój*, Europomerania nr 1, 2011.
- B. Twardochleb *Wizja polsko-niemieckiego regionu Pomorza*, W: Integracja, tożsamość. Zachodniopomorskie w przededniu rozszerzenia Unii Europejskiej, red. S. Flejterski, J. Jasnowska i W. Olejniczak, Szczecin 2003.
- J. Zdanuk, I. Kowalczyk *Bawarskie Koło Młodzieży szkołą tolerancji*, Europomerania nr 12, 2000.
- Zecher A., *Geteilte Geigenhimmel über Pommern*, „Nordkurier“, 6.11.1998

■ Polsko-niemieckie wakacje konno-fotograficzne, Bonin 2018, Projekt PNWM,
Fot. Fundacja Bonin

■ Polsko-niemieckie warsztaty interkulturowe PNWM, Świnoujście 2024,
Fot. Archiwum SGPEP